

Graeme Macrae Burnet

*De verdwijning
van Adèle Bedeau*

Vertaald uit het Engels door Anne Jongeling

HOLLANDS DIEP

AMSTERDAM

2018

Oorspronkelijke titel: *The Disappearance of Adèle Bedeau*

Oorspronkelijk uitgegeven door: Contraband, 2014

© Graeme Macrae Burnet, 2014

© Vertaling uit het Engels: Anne Jongeling, 2018

© Nederlandse uitgave: Hollands Diep, Amsterdam 2018

© Omslagfoto: Arcangel | Paul Biddle

Omslagontwerp: Bij Barbara, Amsterdam

Typografie: Crius Group, Hulshout

Foto auteur: © Jen Cunnion

ISBN 978 90 488 4343 5

ISBN 978 90 488 4344 2 (e-book)

NUR 305

www.hollandsdiep.nl

www.overamstel.com

OVERAMSTEL

uitgevers

Hollands Diep is een imprint van Overamstel Uitgevers bv

Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Inhoud

De verdwijning van Adèle Bedeau <i>Door Raymond Brunet</i>	7
Nawoord vertaler Door Graeme Macrae Burnet	261
Dankwoord	269

Een

Het was een avond als alle andere in Restaurant de la Cloche. De waard, Pasteur, had achter de toog een pastis voor zichzelf ingeschonken. Dat was het teken dat de keuken dichtging en er alleen nog werd bediend door zijn vrouw Marie en Adèle, de serveerster. Het was negen uur.

Manfred Baumann zat op zijn gebruikelijke kruk bij de bar. Lemerre, Petit en Cloutier hadden een vaste tafel bij de deur, waar ze de kranten van de dag op een stapeltje tussen hen in hadden liggen, naast een karaf rode wijn, drie glazen, twee pakjes sigaretten, een asbak en Lemerres leesbril. Voor sluitingstijd zouden ze drie karaffen hebben gelegegd. Pasteur sloeg zijn krant open op de toog en leunend op zijn onderarmen begon hij erin te lezen. Hij kamde zijn haar altijd naar achteren om het kalende plekje op zijn kruin te verhullen. Marie was het bestek aan het sorteren.

Adèle bracht de twee overige gasten hun koffie na de maaltijd en haalde alvast het plastic zeil van de andere tafels. De kruimels die op de grond vielen zou ze later opvegen. Manfred volgde haar bewegingen. Zijn vaste stek was niet aan de bar, maar ernaast, bij de klapdeur waar de borden met eten uit de keuken werden doorgegeven. Hij moest telkens opzij als er iemand van de bediening langs wilde, maar niemand kwam op het idee hem te vragen te verkassen. Vanaf deze plek kon hij het hele restaurant overzien en vaak zag men hem abusievelijk voor de eigenaar aan.

Adèle droeg een kort zwart rokje en een witte blouse. In haar om haar middel geknoopte schort zat een zakje waarin ze haar

schrijfblokje bewaarde om de bestellingen in te noteren en een doek om de tafels schoon te veegen. Ze was een donkerharig, mollig meisje met een flink achterwerk en grote, zware borsten. Ze had volle lippen, een olijkleurige huid en bruine ogen, die ze vrijwel onafgebroken op de grond gericht hield. Haar gelaatstrekken waren te grof om haar echt knap te kunnen noemen, maar ze had een bepaalde aardse aantrekkingskracht, die juist in deze sobere omgeving werd versterkt.

Toen ze zich over de lege tafels boog, draaide Manfred zich om naar de spiegel boven de bar en zag dat haar opkruipende rok een paar centimeter dij prijs gaf. Ze droeg bruine kousen met witte sokjes en hooggehakte zwarte schoenen. Ook de drie mannen aan tafel loerden naar haar; ongetwijfeld, mijmerde Manfred, koesterden ze dezelfde gedachten als hij.

Adèle was negentien en werkte sinds een maand of zes in Restaurant de la Cloche. Ze was humeurig en wisselde amper een woord met de stamgasten, al wist Manfred zeker dat ze niet afkerig was van de aandacht die ze kreeg. Ze liet altijd het bovenste knoopje van haar blouse los, zodat het kanten biesje van haar brassière te zien was. Als ze niet wilde dat ze naar haar gluurden, zou ze zich ook niet zo uitdagend kleden, nietwaar?

Niettemin wendde Manfred zijn blik snel af toen ze zich naar de bar omdraaide.

Pasteur las een artikel op de middenpagina van *L'Alsace* over de crisis in Libanon.

‘Stomme Arabieren,’ mompelde Manfred.

Pasteur snoof even om te laten merken dat hij hem had gehoord. Hij was niet iemand die zich tot heftige discussies over de toog heen liet verleiden. In de regel beperkte hij zich tot het inschenken van de drankjes en het opmaken van de rekening. Het serveren aan tafels achtte hij beneden zijn waardigheid. Dergelijke taken, ook het gekeuvel met klanten, liet hij over aan Marie, Adèle of aan wie er op dat moment dienst had. Manfred had eigenlijk

geen uitgesproken mening over de situatie in het Midden-Oosten. Hij had het alleen gezegd in de veronderstelling dat Pasteur zijn mening zou delen of op zijn minst zou waarderen. Manfred vond het bepaald niet erg dat Pasteur er niet op inging. De waard had de gewoonte om opmerkingen te plaatsen op een manier die nooit goed overkwam, en Manfred was opgelucht als hij er niet op in hoefde te gaan.

Lemerre, de barbier die vlak bij het restaurant zijn salon had, hield aan de tafel bij de deur een uitgebreid betoog over de melkcyclus van koeien. Het was een langdradig verhaal over hoe je de opbrengst kon vermeerderen door het vee met kortere intervallen te melken. Cloutier, die op een boerderij was grootgebracht, wist wel beter en zei dat je die winst op lange termijn moest wegstrepen tegen de verkorte melkproductietijd van de koeien. Lemerre schudde stellig zijn hoofd en legde Cloutier met een gebaar het zwijgen op.

‘Dat denkt iedereen, maar ze hebben het mis,’ zei hij en hij zette zijn preek voort. Cloutier sloeg zijn ogen neer en speelde met de steel van zijn glas. Lemerre was een dikke man van begin vijftig. Op die avond droeg hij een zwart polohemd met een wijnrode pullover. Zijn broek was tot halverwege zijn ronde buik opgetrokken en werd met een smalle leren ceintuur op zijn plaats gehouden. Zijn haar was ravenzwart – Manfred vermoedde dat hij het verfde – en glad achterovergekamd, zodat zijn inhammen scherp stonden afgetekend. Petit en Cloutier waren allebei getrouwd, maar ze hadden het zelden over hun echtgenote en als de vrouwen al ter sprake kwamen, waren het altijd dezelfde denigrerende opmerkingen. Lemerre was vrijgezel gebleven. ‘Ik hoef geen huisdier,’ zei hij altijd.

Aan de buitenkant viel Restaurant de la Cloche in Saint-Louis niet op. De gestucte gevel was vaalgeel en verweerd. Het uithangbord boven het raam was niet uitnodigend, maar door de gunstige centrale ligging hoefde het restaurant zich ook niet te profileren. De voordeur zat op dezelfde hoek als het parkeerterrein

waar de wekelijkse markt werd gehouden. Naast de deur hing een zwart bord met het dagmenu. Het Franse balkon met de gietijzeren balustrade erboven hoorde bij de etage waar Pasteur met zijn vrouw woonde. De verrassend ruime eetzaal was sober ingericht. Twee grote pilaren dienden als een soort afscheiding tussen het restaurantgedeelte en het deel met de tafels voor de mensen die overdag even een glaasje kwamen drinken of 's avonds met de nodige alcohol het nieuws van de dag wilden doornemen. In het restaurantgedeelte stonden zo'n vijftien wankele houten tafels met plastic kleedjes in bonte kleuren, gedekt met bestek en glazen. Op de muur achter de toog hing een grote reclamespiegel voor bier uit de Elzas met een bijna niet meer leesbare, geschilferde belettering, die door een glazen planchet met flessen likeur ook nog eens half aan het oog werd onttrokken. Toch deed de spiegel het restaurant groter lijken en hij gaf het interieur de allure van teloorgegane grandeur. Marie mopperde vaak dat het er zo sjofel uitzag, maar volgens Pasteur was dat juist de charme van de plek. 'Dit is geen bistro in Parijs,' zei hij altijd als ze voorstelde om de boel op te kalefateren. Rechts van de bar was de muur met de deur naar het toilet, die werd geflankeerd door twee enorme houten kasten waarin tafelgerei als het bestek, de glazen en het servies werd bewaard. De kasten stonden er sinds mensenheugenis, al van voor de tijd dat Pasteur de boel overnam.

Manfred Baumann was zesendertig. Net zoals op alle andere avonden was hij ook nu gekleed in een zwart pak met wit overhemd en een losjes geknoopte das. Zijn donkere haar was keurig geknipt met een scheiding opzij. Hij was op zich een knappe man, maar zijn ogen dartelden te schichtig rond, alsof hij elk oogcontact wilde vermijden. Van de weeromstuit voelden mensen zich niet op hun gemak in zijn gezelschap en daardoor gedroeg hij zich zo mogelijk nog vreemder. Hij werkte voor een bank en eens per maand ging hij op zijn vrije woensdagmiddag naar Lemerre, de barbier. Lemerre vroeg hem altijd hoe hij zijn haar wilde hebben

en Manfred zei dan: 'Hetzelfde, graag.' Tijdens het knippen praatte Lemerre over het weer of over onbeduidende nieuwsartikelen uit de krant, en na afloop nam hij steevast afscheid van Manfred met de woorden: 'Tot donderdag,' terwijl Lemerre nog geen drie uur later aan zijn tafel zou zitten met Petit en Cloutier, en Manfred op zijn vaste stek aan de toog van Restaurant de la Cloche. Ze zagen elkaar dan wel, maar meer als twee onbekenden die elkaar in een restaurant even aankeken, en daar bleef het dan bij. Op de donderdag werd Manfred echter uitgenodigd om bij de drie mannen aan te schuiven voor het wekelijkse potje bridge. Eigenlijk hield Manfred niet van kaarten en de sfeer was ook altijd om te snijden. Manfred meende dat zijn aanwezigheid de anderen de kriebels bezorgde, maar als hij hun uitnodiging afwees, zouden ze misschien weer denken dat hij zich boven hen verheven voelde. De traditie was drie jaar geleden begonnen met de dood van Le Fevre. Op de donderdag na de begrafenis kwamen de drie opeens een speler tekort en ze vroegen aan Manfred of hij mee wilde doen. Manfred beseftte dat hij slechts inviel voor een dode en Lemerre gaf hem met zijn vaste afscheidsgroet, 'tot donderdag', duidelijk te kennen dat hij op andere dagen niet welkom was aan hun tafel.

Manfred bestelde zijn laatste glas wijn van die avond. Zijn fles werd onder de toog bewaard en Pasteur schonk het laatste restje uit in een nieuw glas, dat hij voor Manfred neerzette. Manfred dronk altijd een hele fles, maar hij bestelde zijn wijn telkens per glas. Het ritueel hield in dat hij tweemaal zoveel voor de wijn betaalde dan wanneer hij simpelweg in één keer een hele fles bestelde. Toch hield hij zich aan de gewoonte vast. Ooit had hij uitgerekend hoeveel hij in een jaar zou kunnen besparen. Alhoewel het een aanzienlijk bedrag bleek, wilde hij niet van zijn vaste patroon afstappen. Hij vond dat het niet goed overkwam als hij in een zijn eentje aan de bar zat met een hele fles wijn voor zijn neus. Het zou de indruk wekken dat hij zich wilde bedrinken, al zou dat de stamgasten niet in het minst deren. Manfred meende dat Lemerre en zijn vrienden

zich mede door deze gewoonte op een gepaste afstand van hem hielden, aangezien zij altijd hun wijn per karaf bestelden. Alsof hij zich daarmee beter achtte. In feite was dat ook het geval.

Pasteur zei nooit iets over Manfreds drinkgewoonte. Waarom zou hij? Het was niet in zijn nadeel als Manfred tweemaal zoveel voor zijn wijn wilde betalen.

Naarmate de wijzers van de klok richting tien uur kropen, werd Adèle steeds bedrijviger. Ze veegde energiek de tafels schoon en waagde zich zelfs aan een dolletje met de mannen aan de tafel bij de deur. Lemerre maakte een opmerking die gewaagd moest zijn geweest, want Adèle schudde quasi vermanend met haar vinger voor ze zich op haar hakken omdraaide en heupwiegend naar de bar liep. Manfred had haar nog nooit zo koket gezien, maar toen hij opzij ging omdat ze langs hem heen moest, sloeg ze toch haar ogen neer. Ze verdween naar achteren en kwam even later terug, nog steeds in hetzelfde rokje, maar nu droeg ze zwarte kousen, pumps, een zwart shirtje en een spijkerjack. Ook had ze mascara en lippenstift aangebracht. Ze zei Pasteur gedag. Hij keek even op en knikte haar stuurs toe. Adèle leek niet in de gaten te hebben welk effect haar verkleedpartij op de stamgasten had. Ze keek niet om zich heen toen ze de deur uit liep.

Manfred dronk zijn glas wijn leeg en telde wat muntgeld af op het tinnen schaalpje waar Pasteur even daarvoor de rekening op had gelegd. Manfred zorgde er altijd voor gepast geld op zak te hebben. Als hij met bankbiljetten zou betalen, moest hij eerst wachten tot Pasteur het wisselgeld in zijn beurs had uitgeteld en dan lag het voor de hand dat hij fooi moest geven.

Manfred pakte zijn regenjas, die aan de kapstok naast de wc-deur hing, en verliet het restaurant met een knikje naar Lemerre en zijn kornuiten. Het was begin september en de eerste kilte van de herfst hing al in de lucht. De straten van Saint-Louis waren verlaten. Toen hij bij Rue de Mulhouse de hoek om sloeg, zag hij Adèle in de verte, op ongeveer honderd meter afstand voor hem. Ze liep

langzaam en Manfred merkte dat de afstand tussen hen rap minder werd. Hij kon haar hakken op het trottoir horen tikken. Manfred vertraagde zijn pas – hij kon haar moeilijk passeren zonder haar te groeten en dat kon weer tot een stroef gesprek leiden. Misschien zou Adèle denken dat hij haar was achtervolgd. Of misschien had ze haar wulpse gedrag in het restaurant voor hem bedoeld en was ze expres zijn kant op gelopen om op een ontmoeting aan te sturen.

Hoe langzaam hij ook liep, hij kwam steeds dichterbij haar. Adèle leek nog maar amper vooruit te komen. Op een bepaald moment bleef ze staan, zocht houvast bij een lantaarnpaal en schikte het enkelbandje van haar schoen. Manfred bevond zich nu op ruwweg twintig meter achter haar. Hij bukte zich en deed alsof hij zijn veters strikte. Hij boog zijn hoofd over zijn knie in de hoop dat Adèle hem niet zou opmerken. Even later hoorde hij haar tikkende hakken weer en uiteindelijk werd het stil. Hij keek op. Ze was nergens meer te bekennen. Ze was vast een hoek om geslagen of ergens een gebouw in gelopen.

Manfred hervatte zijn eigen wandeltempo. Toen hij in de buurt van het kleine park voor de protestantse kerk kwam, zag hij Adèle opeens bij het lage muurtje staan, dat het trottoir van het park scheidde. Ze rookte een sigaret en leek op iemand te wachten. Nu was het voor hem te laat om een ontwijkende manoeuvre te bedenken. Hij overwoog even de straat over te steken, zodat een vluchtig wuiven bij wijze van groet zou volstaan, maar Adèle had hem gezien en keek hem aan toen hij haar naderde. Manfred was niet dronken, maar onder haar scherpe blik voelde hij zich opeens minder vast ter been. De gedachte dat ze misschien op hem stond te wachten, verwierp hij vrijwel onmiddellijk.

‘Goedenavond, Adèle,’ zei hij toen hij nog een paar meter van haar verwijderd was. Hij bleef staan. Niet omdat hij dat wilde, maar omdat het ongeleefd zou zijn om vlug langs haar heen te lopen, alsof ze een onbeduidend serveerstertje was.

‘Goedenavond, Manfred,’ zei ze.

Tot op dat moment had Manfred niet eens geweten dat ze zijn voornaam kende. Doordat ze hem nu zo aansprak, leek het bijna alsof ze op vertrouwelijke voet met elkaar stonden. In het restaurant zei ze altijd meneer Baumann tegen hem. En bespeurde hij daar misschien een flirterige ondertoon in haar stem?

‘Frisjes, hè?’ zei Manfred, omdat hij niets beters wist te zeggen.

‘Ja,’ zei Adèle. Ze trok met haar vrije hand haar jas over haar borst, om zijn opmerking te illustreren of om haar decolleté voor hem te verbergen.

Er viel een stilte.

‘Natuurlijk is het ’s nachts koeler en helemaal bij heldere hemel,’ vervolgde Manfred. ‘De wolken dienen ter isolatie. Ze houden de warmte vast, net als de dekens op je bed.’

Adèle keek hem even aan en knikte toen langzaam. Ze blies een rookpluim uit. Manfred had spijt dat hij iets over een bed had gezegd. Hij voelde zijn wangen rood worden.

‘Wacht je hier op iemand?’ vroeg hij, toen het duidelijk werd dat ze er niet op in zou gaan. Het ging hem niets aan, maar opnieuw wist hij niets anders te verzinnen. En als ze antwoordde dat ze niet op iemand wachtte, wat moest hij dan doen? Haar uitnodigen bij hem thuis of naar een van de kroegen in het centrum gaan die tot laat open bleven en waar hij nooit kwam?

Voor ze kon antwoorden, kwam er tot Manfreds opluchting een jongen op een scooter aan, die voor hen stil bleef staan. Hij knikte even naar Manfred. Manfred groette hem met eenzelfde gebaar en nam afscheid van Adèle.

‘U ook nog een fijne avond, meneer,’ zei ze.

Bij het weggaan keek hij nog even over zijn schouder en zag Adèle achter op de scooter stappen. Hij stelde zich voor dat de jongen aan haar zou vragen wie hij was. Gewoon iemand uit het restaurant, zou ze waarschijnlijk zeggen.

Het was tien minuten lopen naar zijn huis. Manfred woonde op de bovenste etage van een vier verdiepingen tellend complex achter

Rue de Mulhouse. Zijn appartement bestond uit een bescheiden keuken, een slaapkamer, een huiskamer waar Manfred zelden gebruik van maakte en een kleine doucheruimte. Hij was erg proper aangelegd en hield zijn woning brandschoon. De keuken keek uit op een lommerrijk plantsoen dat te midden van gelijksoortige appartementencomplexen lag. Er stonden bankjes voor de bewoners en er was een speeltuin voor de kinderen. Hij kon vanuit de keuken naar zijn kleine balkon, waar aan het eind van de middag de zon op stond. Manfred kwam er zelden, omdat hij bang was dat zijn omwonenden hem zouden verdenken van een ongezonde belangstelling voor de speeltuin beneden. Mensen hadden vaak vooroordelen over ongetrouwde mannen van in de dertig, vooral als die mannen erg op zichzelf zijn.

Binnen schonk hij voor zichzelf een slaapmutsje in uit de fles op het aanrecht en hij sloeg het in één keer achterover. Hij vulde zijn glas bij en nam het mee naar bed. Hij pakte een boek van zijn nachtkastje zonder het open te slaan. Hij was beduusd door het korte onderhoud met Adèle, enigszins opgewonden zelfs. Het ging hem er niet eens om dat ze hem bij zijn voornaam had aangesproken. Wel had ze gauw ‘meneer’ tegen hem gezegd toen haar vriendje arriveerde, alsof ze extra haar best wilde doen om de jongen te laten zien dat er niets tussen hen speelde. Manfred verkeerde absoluut niet in de veronderstelling dat er iets tussen hen ‘speelde’, maar ze had hem ook gedag kunnen zeggen zonder er verder iets aan toe te voegen. Ze deed het toch, en wel om het korte moment van intimiteit te verhullen dat zij met hem zo vlak voor de komst van haar vriendje had gedeeld.

Manfred dacht aan de manier waarop ze voor hem over het trottoir had getrippeld en het enkelbandje van haar schoen had vastgemaakt. Hij masturbeerde met meer geestdrift dan gewoonlijk en viel in slaap zonder zijn zaadlozing weg te vegen.

Twee

Saint-Louis is een stadje aan de rand van de Elzas met ongeveer twintigduizend inwoners. De rivier de Rijn vormt er een natuurlijke grens met Duitsland en Zwitserland. Er zijn geen bezienswaardigheden en afgezien van een handjevol pittoreske huizen van eikenhout is er weinig dat bezoekers van elders zal aantrekken. Zoals de meeste grenssteden is ook dit geen plaats om te blijven. Mensen reizen erdoorheen op weg naar andere oorden en de stad heeft zo weinig te bieden, dat het net is alsof de bewoners dit zo met elkaar hebben afgesproken. De slimmere jongeren uit Saint-Louis pakken hun biezen om elders te gaan studeren en meestal keren ze niet meer terug.

In het centrum, voor zover daar in Saint-Louis sprake van is, bevindt zich een allegaartje van onaantrekkelijke, naoorlogse gebouwen, her en der opgepept met traditionele bouwsels die de tand des tijds en de stadsuitbreiding hebben doorstaan. De borden op de winkelpuien zijn verbleekt en de etalages zijn kleurloos, alsof de winkeliers de moed hebben opgegeven ooit nog een voorbijlopende klant te kunnen verleiden. De meeste mensen die erdoorheen reizen, vinden het er, als ze er al iets van vinden, nietszeggend. Saint-Louis is een nietszeggend oord.

Toch wordt de stad al drie eeuwen lang bewoond. De bevolking is wellicht minder gestudeerd, minder welgesteld en in politiek opzicht meer neigend tot rechts, maar deze roedel der middelmaat heeft nog steeds bij tijd en wijle behoefte aan een paar nieuwe schoenen, een pak of andere kleding, ze willen naar

de kapper, hun gebit vergt onderhoud en hun aandoeningen moeten behandeld worden. Ze moeten geld opnemen en leningen afsluiten. Ze moeten ergens naartoe kunnen om te eten, te drinken, te roddelen of hun eigen huis te ontvluchten. Hun straten moeten worden schoongeveegd, het afval opgehaald, de wet gehandhaafd. Hun huizen hebben loodgieters, elektriciens, schilders en meubelmakers nodig. Hun kinderen moeten onderwijs krijgen, de ouderen moeten worden verzorgd en de doden begraven.

Kortom: de mensen in Saint-Louis zijn precies hetzelfde als de mensen in steden die net zo onbeduidend zijn of juist een stuk aantrekkelijker. En net als de mensen in andere steden zijn ook de bewoners van Saint-Louis trots op hun gemeente, zelfs als ze zich bewust zijn van hun middelmatigheid. Sommigen dromen ervan te ontsnappen, anderen moeten zien te leven met de teleurstelling dat ze niet zijn vertrokken toen ze de kans hadden. De meerderheid gaat gewoon zijn dagelijkse gang zonder zich al te veel, of helemaal niets, van hun omgeving aan te trekken.

Manfred Baumann is aan de Zwitserse kant van de grens geboren, als zoon van een Zwitserse vader en een Franse moeder. Gottwald Baumann werkte in een brouwerij in Basel. Hij was klein van stuk, erg donker en had fonkelende ogen. Manfreds moeder, Anaïs Paliard, een zonnig meisje met helaas een zwakke gezondheid, was afkomstig uit een welgesteld juristengezin uit Saint-Louis. De eerste zes jaar van zijn leven woonde Manfred in Basel. Alhoewel hij zich weinig van die tijd herinnert, voelt hij zich het meest verwant met het Zwitsers-Duits. Sinds zijn jeugd had hij die taal nog amper gesproken, maar als hij het hoorde, gingen zijn gedachten werktuiglijk naar zijn eerste, vage levensjaren. Manfred kon zich eigenlijk maar twee dingen echt goed van zijn vader herinneren. Het eerste was de sterke geur die van hem af sloeg als hij uit het café kwam, en de stoppels op zijn kin als hij zich over hem heen boog om hem welterusten te kussen.

Het tweede was tevens de dierbaarste herinnering die Manfred aan zijn vader had. Hij wist de specifieke reden niet meer (misschien was het zijn verjaardag), maar Gottwald had zijn zoon meegenomen naar de brouwerij waar hij werkte. Manfred kon zich de indringende geur van hop en de lege fusten herinneren, die met donderend geraas over de kasseien werden gerold. De andere werknemers in de brouwerij, die daar op o-benen en met zwiepende armen rondliepen, waren in zijn geheugen allemaal net zo donker, klein en gedrongen als zijn vader. Terwijl Gottwald zijn zoon over de binnenplaats rondleidde, begroetten zijn collega's hem steevast met de kreet: '*Grüezi Gottli.*'

'Weet je wat Gottli betekent?' had Gottwald gevraagd. 'Kleine God. Niet slecht, wat jij? Kleine God!' Manfred kneept stevig in zijn vaders hand en verheugde zich op de dag dat hij ook in de brouwerij kon werken.

Toen Manfred zes jaar was, werd Restaurant de la Cloche in de verkoop gezet en Anaïs' vader kocht het voor zijn dochter, opdat zij het samen met haar man kon bestieren. De centrale ligging beloofde een gestage stroom van winkeliers en kantoorkluis uit de buurt, zodat de grootste drukte altijd overdag zou zijn. Ook stond er een avondmaaltijd op het menu. Meneer Paliard moet gedacht hebben dat het met deze onderneming niet mis kon gaan, maar hij had geen rekening gehouden met de boerse brouwerijmanieren van zijn schoonzoon en diens slechte beheersing van de Franse taal. De botte Gottwald, die het *fingerspitzengefühl* en het gezag van een echte *patron* miste, joeg zijn clientèle binnen de kortste keren weg. Het restaurant raakte in verval en Gottwald zat avond aan avond aan de verkeerde kant van de toog luidkeels zijn gal te spuien over de hautaine Fransen die elders hun heil hadden gezocht.

Na de dood van zijn vader werd het restaurant verkocht. Manfred en zijn moeder mochten in het appartement erboven blijven wonen, totdat haar zwakke gezondheid haar en haar zoon naar

haar ouderlijk huis aan de noordkant van de stad dreef. Manfred miste het wonen boven de bar; de geuren van de keuken en het geroezemoes van beneden drongen altijd door het open raam naar binnen als hij met zijn moeder aan het avondmaal zat. De bar was een trekpleister geworden. Manfred begon te vereenzamen in het huis van zijn grootouders. Ze beschouwden hem eerder als het bewijs van hun dochters terugval dan als een aanwinst. Manfred had de lompe manieren van zijn vader geërfd en het zwakke gestel van zijn moeder, waardoor hij minder gemakkelijk vrienden maakte. Toen ze nog boven de bar woonden, zeiden de oudere mannen hem altijd vrolijk gedag als hij uit school kwam, alsof hij er helemaal bij hoorde. In het weekend deed hij karweitjes voor ze waarmee hij een paar centimes verdiende. 's Avonds zat hij voor het raam boven de bar en luisterde naar de opmerkingen over en weer, waar hij dan in gedachten zijn eigen snedigheden aan toevoegde. Bij de Paliards thuis werd er niet gepraat en Manfred zat in de huiskamer te luisteren naar het trage tikken van zijn grootvaders klok, die op het bordes van de trap in de gang stond.

In de klas had hij de bijnaam 'de Zwitser' gekregen, die gedurende zijn hele schooltijd bleef hangen. Hij had er een hekel aan. Lemerre noemde hem ook zo als hij Manfred vroeg om te komen kaarten. 'Kom je nog, Zwitser?' riep hij dan naar de bar. Manfred had liever gehad dat zijn moeder haar meisjesnaam weer had aangenomen, maar ondanks 's mans vele gebreken hield ze haar echtgenoot in liefdevolle herinnering.

Na de verhuizing naar het huis van zijn grootouders vroeg Anaïs vaak of hij bij haar aan bed kwam zitten. Manfred had een hekel aan de geur die in zijn moeders slaapkamer hing. Het rook er naar ziekenhuis. Op haar nachtkastje stond een hele verzameling bruine potjes met pillen. Tegen het einde kwam de arts bijna elke dag op bezoek, een privilege dat families als de Paliards zich konden veroorloven. Als Manfred de kamer binnenkwam, glimlachte

Anaïs hem vermoed toe en stak dan haar hand naar hem uit, te zwak om zich van de ondersteunende kussens in haar rug op te richten. Manfred ging dan op de rand van het bed zitten en hield haar hand in de zijne.

Anaïs had een foto van Gottwald op het nachtkastje. Hij stond bij een Mercedes op een parkeerplek naast een bochtige weg, hoog in de Zwitserse Alpen. De auto was van Anaïs' vader, die ze voor hun wittebroodsweken mochten gebruiken. Gottwald stond in hemdsmouwen, handen in zijn zij, hoog opgezette borst, zijn dikke donkere haar volgens de laatste mode opgekamd in een kuif – het toonbeeld van stoere mannelijkheid.

Anaïs vertelde Manfred graag hoe ze zijn vader had leren kennen. Gottwald was de grens overgestoken om de bestorming van de Bastille te vieren. Op het plein naast Restaurant de la Cloche was het feest. Zelfs voor juli was het die dag ongebruikelijk warm. Anaïs was zeventien. Ze slenterde met een vriendin langs de kraampjes met de uitgestalde waren. Ze waren een beetje tipsy van de drie glazen cider die ze hadden gedronken. Anaïs' vriendin Elisabeth zag Gottwald bij een kraampje staan, waar hij met een glas bier in zijn hand de voorbijkomende meisjes openlijk van top tot teen monsterde. Elisabeth wilde per se een praatje met hem aanknopen. Anaïs aarzelde. Ze had geen ervaring met mannen, maar Elisabeth was al op hem af gelopen. Anaïs bleef verlegen naast haar vriendin staan toen ze hen beiden aan hem voorstelde. Gottwald gaf hun een handkus en zei: '*Enchanté, mesdemoiselles,*' met een zwaar accent waar ze allebei om moesten giechelen. Even later liepen ze gedrieën door de menigte en Elisabeth babbelde honderduit over zichzelf. Ze was echt heel knap en zelfverzekerd en Anaïs dacht dat ze al de nodige ervaring met jongemannen had. Ze bestudeerde Gottwald een poosje. Hij was niet knap in klassieke zin, daar was hij te klein voor, maar er was iets aan zijn houding en zijn fonkelende donkere ogen dat haar fascineerde. Het was duidelijk dat Gottwald de helft niet

begreep van wat Elisabeth zei, maar hij hield zijn blik strak op haar gericht. Anaïs merkte dat ze het leuk zou vinden als hij ook aandacht voor haar zou hebben en ze wilde dat Elisabeth ophield met kwebbelen.

Ze bleven bij een kraampje staan waar Gottwald beide meisjes op een glas cider trakteerde. Elisabeth moest naar het toilet. Zodra ze weg was, keek Gottwald Anaïs recht in de ogen en hij zei: 'Ik ben blij dat ze weg is. Ze praat te veel. Maar ik wil jou heel graag terugzien.'

Anaïs voelde haar hart in haar keel kloppen. Ze was er helemaal van ondersteboven dat deze donkere buitenlander haar verkoos boven de veel mooiere, charmante Elisabeth. Voor ze het wist, was ze op zijn uitnodiging ingegaan om de volgende dag met hem af te spreken. Toen Elisabeth terugkwam, lieten ze geen van beiden iets merken.

De dag erop maakten ze samen een boswandeling. Het was koel onder het bladerdak. Ze spraken weinig. Anaïs wist niet zo goed wat ze tegen deze jongeman moest zeggen, maar voor de middag voorbij was, had Gottwald haar al gekust. Ze stond met haar rug tegen een boom en werd overweldigd door de kracht en de lichaamsgeur van deze man. De hartstocht deed haar bijna in katzwijn vallen, zei ze tegen Manfred. Ze zetten hun relatie discreet voort – Gottwald was niet het soort man dat ze aan haar vader wilde voorstellen – totdat ze het niet langer geheim konden houden. Dat was het moment dat Gottwald haar ten huwelijk vroeg.

Anaïs stierf toen Manfred vijftien was. Ze was in geen twee jaar het huis uit geweest en net voor haar overlijden was ze broodmager en verschrompeld als een oud besje. Kort na de begrafenis kwam Manfreds grootvader met hem praten. Op een bepaalde leeftijd, zo legde hij hem uit, moest een man zijn eigen weg in de wereld vinden. Twee jaar later, toen Manfred was gezakt voor zijn *baccalauréat*, sommeerde zijn grootvader hem naar zijn werkkamer

op de begane grond te komen, waar het normaal gesproken verboden terrein voor hem was. De boekenkasten waren vanaf de vloer tot aan het plafond volgestouwd met juridische boeken en in het midden van de kamer stond een antiek bureau. Er was ook een open haard, maar meneer Paliard vond verwarming overbodig en om de rest van het huishouden het goede voorbeeld te geven, stak hij zelfs hartje winter de haard nooit aan en zat hij liever met een wollen muts en een sjaal diep over zijn boeken gebogen, gehuld in een wolk van vriesadem en pijptabaksrook. Hier werd Manfred ontboden voor een uiterst belangrijk gesprek.

Eerst moest hij vijf minuten in de kamer blijven staan tot zijn grootvader klaar was met het lezen van een document. Niet dat Manfred het erg vond. Het liet hem volkomen koud hoe zijn grootvader tegen hem deed. Monsieur Paliard had een lang, gegroefd gezicht met kleine, diepliggende blauwe ogen en een hoog, zwaar voorhoofd. Zijn schedel was nagenoeg kaal en hij had een borstelige grijze baard. Manfred kon zich met moeite de keren herinneren dat hij hem had zien glimlachen.

Na een poosje zette zijn grootvader zijn leesbril af, gebaarde dat Manfred plaats kon nemen en kwam direct ter zake. ‘Ik heb met een zakenpartner van mij overlegd, ene monsieur Jeantet,’ zei hij. ‘Jeantet is de manager van de Société Générale aan Rue de Mulhouse. Hij is bereid je in dienst te nemen, wat gezien de omstandigheden uiterst schappelijk van hem is. Je begint maandag en je ontvangt je eerste salaris over twee weken. Ik stel voor dat je stante pede op zoek gaat naar woonruimte. Het bedrag dat je nodig hebt voor de eerste maand huur en de borgsom, kun je van mij lenen.’

Na deze korte toespraak deed monsieur Paliard iets wat Manfred hem nooit eerder had zien doen. Hij stond op en schonk twee glaasjes sherry in uit de karaf op het zilveren dienblad op de vensterbank. De karaf kwam Manfred niet bekend voor en hij vroeg zich af of zijn grootvader hem speciaal voor de gelegen-

heid had neergezet. Niet alleen was Manfred nooit eerder door hem uitgenodigd voor een drankje, hij had zijn grootvader nooit zelf een glas zien inschenken. Deze taak was normaal gesproken voorbehouden aan de bedienden. Nu schonk hij in hoogsteigen persoon een glas voor Manfred in en hij reikte het hem warempel aan alvorens weer plaats te nemen. De twee mannen (want het gebaar was duidelijk een overgangsritueel naar Manfreds volwassenheid) nipten in stilte van hun sherry. Na tien minuten kwam monsieur Paliard ietwat stram van zijn stoel om aan te geven dat het onderhoud voorbij was.

De volgende dag nam Manfreds grootmoeder hem mee naar Mulhouse om hem daar een pak aan te laten meten. Terwijl de kleermaker druk in de weer was met zijn meetlint, zei madame Paliard tot Manfreds gène tegen hem dat hij het pak op de groei moest maken. Toch genoot hij van deze nieuwe ervaring. Het dragen van een pak zou hem meer aanzien geven. Toen hij bij de kleermaker in de spiegel keek, zag hij niet langer het magere schooljoch aan wie hij zo'n hekel had. Na afloop gingen ze lunchen in een bistro. Tijdens het eten keuvelde zijn grootmoeder opgewekt over de enorme kans die hij met deze nieuwe baan had gekregen. Manfred wist dat ze diep in haar hart teleurgesteld in hem was, maar hij sprak haar niet tegen. Ze dronken samen een hele fles wijn, wat nooit was gebeurd als Manfreds grootvader erbij was geweest, en bij het dessert barstte madame Paliard opeens in snikken uit. Ze zei dat Manfred als hij zin had altijd welkom was om te komen eten en dat zijn kamer er altijd voor hem zou zijn. Manfred was dol op zijn oma en hij vond het zielig voor haar dat ze alleen met zijn grootvader moest achterblijven. Hij bedankte haar en beloofde heel vaak langs te komen.

Toen Manfred maandagochtend het bankgebouw binnenliep, nam monsieur Jeantet hem direct mee naar zijn kantoor. Hij was een gezette man met een rood hoofd en bakkebaarden als dotten schapenvacht. Onder zijn ouderwetse visgratenpak droeg hij een

trui die wel door de motten aangevreten leek. Meneer Jeantet cultiveerde een air van joviale bonhomie. Hij begroette zijn cliënten met een stevige handdruk, een klap op hun schouder en vroeg naar hun welzijn alsof ze de beste vrienden waren die elkaar een tijd niet hadden gezien. Vrouwelijke medewerkers kregen van hem een tik op hun bil en hij maakte graag vrijpostige opmerkingen over hun uiterlijk of wat ze het weekend hadden gedaan, zonder onderscheid te maken tussen jong, oud, mooi of lelijk, wat ongetwijfeld bedoeld was om geen van hen voor het hoofd te stoten. Aanvankelijk was Manfred verbaasd dat dit gedrag door de meeste collega's zo makkelijk getolereerd werd, maar hij kwam er snel achter dat ze de chef achter zijn rug om de vreselijkste bijnamen gaven. Het was amper te geloven dat Manfreds grootvader deze man als 'zakenpartner' beschouwde.

Jeantet troonde Manfred mee naar zijn kantoor, bood hem een van de twee leren fauteuils aan, onderwijl enthousiast kwelend over de intelligente jongeman die hij nu aan boord had.

'Ga zitten, jongen, ga zitten,' zei hij opgewekt. 'Wat heb je een chic pak aan. Het zit je nog iets te ruim, als ik zo vrij mag zijn, maar kennelijk is dat bij de jeugd in de mode. Ik ben nog van de oude stempel, althans, dat zegt mijn vrouw altijd. Maar kwaliteit kent geen tijd, wat jij? Haha.'

'Wat u zegt,' zei Manfred.

'Wel, dit moeten we vieren, vind je ook niet?' En alhoewel het nog geen negen uur was, reikte de bankmanager naar de karaf sherry die op de tafel tussen hen in stond. Hij schonk twee flinke glazen in en proostte op een lange en vruchtbare samenwerking. Manfred nam een klein teugje. Hij kreeg het gevoel dat hij een archaisch gezelschap van sherrydrinkers werd binnengeloofd.

'Het is belangrijk om een solide relatie met de mensen op te bouwen,' vervolgde Jeantet. 'Dat zul je gaandeweg leren. Je kunt van mij een heleboel opsteken, want het beheren van een bank is niet alleen een kwestie van geld, nee, echt niet. Het is mensen-

werk.’ Hij zweeg even en wierp Manfred een veelbetekenende blik toe om zijn woorden kracht bij te zetten.

Opeens was het alsof er een wolk over Jeantets gezicht trok. Hij zette zijn glas op de tafel, liet zich tegen de rugleuning van zijn stoel zakken en vouwde zijn handen om zijn ronde buik. Manfred zette ook zijn glas neer.

‘Welnu,’ zei hij op een iets somberder toon, ‘je grootvader – een geweldige man – heeft me verteld dat je voor je baccalauréat bent gezakt. Dat is niet zo best en in de regel zou ik er niet over peinzen iemand aan te nemen die het in zijn bovenkamer niet helemaal scherp heeft zitten.’ Hij tikte even tegen zijn slaap. ‘Niettemin heeft je grootvader me verzekerd dat je een slimme knul bent en ik ben bereid hem op zijn woord te geloven. Ik ga er blindelings van uit dat je mijn vertrouwen niet zult beschamen.’

Hij knikte ernstig en toen, om aan te geven dat hij zijn zegje had gedaan, pakte hij zijn glas weer op.

‘Academische prestaties zijn allemaal goed en wel, maar hard werken en mensenkennis zijn belangrijker in het leven. Persoonlijk mag ik de menselijke soort graag bestuderen. Ik zal er geen doekjes om winden: bij mij zit je gebamzaaid. Kijk goed uit je doppen en leer, dan zul je het nog ver schoppen.’

Hij leunde over de tafel, gebaarde dat Manfred ook naar voren moest buigen en dempte zijn stem. ‘Onder ons gezegd en gezwegen ben ik van plan om over een paar jaar met pensioen te gaan. Dat stelletje ouwe lullen daar’ – hij wees met zijn duim naar de deur – ‘hebben allen tezamen nog geen twee hersencellen. Ze voeren geen sodemieter uit. Dat zit de hele dag te roddelen en te klessebessen en aan het eind van de maand halen ze hun loonzakje op. Maar zo’n jongeman als jij, strak in het pak, als jij je troeven goed uitspeelt, kun jij over een paar jaar op mijn plek zitten. Nou, wat dacht je ervan, jongen?’

Manfred wilde zeggen dat hij nog liever in de Rijn sprong dan één minuut langer dan noodzakelijk voor het filiaal van Société

Générale in Saint-Louis te werken, maar hij wist zich in te houden.

‘Ik ben u heel dankbaar voor deze kans,’ zei hij.

Later die dag informeerde Manfred naar de woonruimte boven Restaurant de la Cloche, maar de nieuwe eigenaar en zijn vrouw waren erin getrokken. Hij nam genoegen met het appartement aan Rue de Mulhouse als tijdelijke oplossing.